

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ІН НАН України
акад. НАН України, проф.
С.П. Павлюк
"23" грудня 2020 р.

ПОГОДЖЕНО
На засіданні Вченої ради
ІН НАН України
"23" грудня 2020 р., прот. № 13

ПРОГРАМА
фахових вступних випробувань для спеціальності
032 історія та археологія
третьій освітньо-науковий рівень вищої освіти

спеціалізація – ЕТНОЛОГІЯ

1. Предмет, об'єкт, основні завдання та методологія етнології.
2. Понятійний апарат етнологічної науки.
3. Історичні форми становлення етносів та націй. Формування української нації. Походження етноніму "українець".
4. Методи етнологічного дослідження. Польова етнографія: організація польових досліджень, види й методи польових досліджень.
5. Антропологічний склад населення світу. Основні антропологічні типи українців.
6. Релігії світу та їх поширення. Релігія та Церква в житті українського народу.
7. Генеалогічна класифікація мов і етнолінгвістична класифікація етносів.
8. Наукові школи та їх вплив на розвиток етнологічних досліджень (міфологічна школа, дифузійнізм, еволюційнізм).
9. Наукові школи та їх вплив на розвиток етнологічних досліджень (функціоналізм, структуралізм, постмодернізм, постструктуралізм).
10. Історико-етнографічне районування України.
11. Етнографічні групи українців.
12. Етнічна територія України, історія і сучасність.
13. Етнічний склад населення України. Основні етапи етнічної історії.
14. Сучасні етнічні процеси в Україні.
15. Національні меншини в Україні. Поняття моно- й полінаціональної держави.
16. Кримські татари в Україні: основні етапи етнічної історії, культурні процеси.
17. Українці на етнічних територіях поза сучасними кордонами держави. Історія і сучасні етнічні процеси /Берестейщина, Пінщина, Лемківщина, Холмщина тощо/.
18. Українська діаспора: побут, культура, наука. Національні традиції українців у середовищі інших культур.

19. Початки етнографічних зацікавлень українців: питання зародження, накопичення відомостей про український побут і культуру від часів Київської Русі й до середини XVII ст.

20. Основні напрямки й етапи розвитку української етнографії кінця XVII – поч. XIX ст. Перші осередки народознавства в Україні. Становлення української етнографії як науки.

21. Львівський українознавчий осередок 30-х років XIX ст. "Руська трійця". Організація народознавчої роботи в регіоні.

22. Основні наукові осередки та наукові постаті України I пол. XIX ст. у розвитку народознавчої науки. І.Срезневський, М.Максимович, М.Костомаров, Т.Шевченко.

23. Етнографічна експедиція П.Чубинського та її роль у розвитку української етнології.

24. Етнографічне музейництво в Україні XIX – початку XXI ст. Музей-скансени в Україні.

25. Провідні науково-дослідні та культурно-освітні центри народознавства України в II пол. XX – поч. XXI ст. Напрямки і проблематика української етнології, міжнародні зв'язки та співробітництво.

26. Україна в дослідженнях зарубіжних етнографів II пол. XIX – поч. XXI ст.

27. Традиційні основні та допоміжні види занять українців. Промисли і ремесла.

28. Господарська діяльність українців. Традиційне землеробство.

29. Народна землеробська техніка українців.

30. Тваринництво українців: форми і типи.

31. Світоглядні уявлення і вірування українців. Усна народна творчість.

32. Народна архітектура. Житло українців. Селянські поселення та двір в Україні.

33. Народна архітектура. Громадські будівлі та сакральна архітектура.

34. Народний одяг українців. Загальноетнічні та локальні риси.

35. Народна їжа українців. Загальноетнічна й етнографічна специфіка.

36. Родинна обрядовість українців.

37. Сім'я та сімейний побут українців.

38. Громада та громадський побут українців. Основні ознаки територіальної громади. Внутрішня структура, посадові особи, функції громади.

39. Звичаєве право. Громадське судочинство в Україні.

40. Народний сільськогосподарський календар. Хліборобські обряди.

41. Традиційна календарна обрядовість українців: генеза, семантика, домінантні мотиви.

42. Транспорт і засоби пересування в Україні.

43. Традиційні народні знання українців (метрологія, медицина, метеорологія, астрономічні уявлення тощо).

44. Народи Кавказу: походження, релігія, особливості етнічної культури.

45. Європейські народи романської мовної групи: походження, розселення, етнічна історія, специфіка етнічної культури.

46. Слов'яни, їх походження, розселення та історія. Спільність та самобутність культури західних, південних і східних слов'ян.

47. Народи Латинської Америки: расова й антропологічна характеристика. Аборигени і колоністи, їх роль у формуванні сучасних народів Латинської Америки.

48. Народи Азії: етногенез та етнічна історія, архаїка й самобутність культур.

49. Народи Австралії та Океанії. Аборигени та некорінне населення Етнічні процеси, культура і побут в історичному розвитку.

50. Аборигени Північної Америки: їх самобутність до періоду європейської колонізації. Сучасний стан та проблеми культури індіанців та ескімосів.

51. Народи германської мовної сім'ї, їх походження, історія, етнічна специфіка культур.

52. Фіноугорські народи: етнічна історія, антропологічні особливості.

53. Народи Крайньої Півночі (Європи, Азії, Америки). Спільні й відмінні риси етнічної культури, побуту, соціально-економічного розвитку та національного статусу в країнах проживання.

54. Народи Африки: расова й антропологічна характеристика.

Рекомендована література

1. Артюх Л.Ф. Українська народна кулінарія. – К., 1977.
2. Балущок В.Г. Світ середньовіччя в обрядовості українських цехових ремісників. – К.: Наукова думка, 1993. – 118 с.
3. Білан М.С., Стельмащук Г.Г. Український стрій. – Л., 2000. Бойківщина: Іст.-етногр. дослідження / За ред Ю.Г. Гошка. – К., 1983.
4. Бойківщина: історико-етнографічне дослідження. – Київ: Наукова думка, 1983. – 304с.
5. Боплан Г.Л. де Опис України, кількох провінцій Королівства Польського, що тягнуться від кордонів Московії до границь Трансільванії, разом з їхніми звичаями, способом життя і веденням воен. – К.: Наукова думка, Кембрідж: Укр. Нак. Ін-т, 1990. – 256 с.
6. Борисенко В. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців. – К., 2000. – 191 с.
7. Борисенко В.К. Весільні звичаї та обряди на Україні. – К., 1988.
8. Борисенко В.К. Нариси з історії української етнології 1920-1930 років. – К., 2002.
9. Боряк О. Ткацтво в обрядах та віруваннях українців (середина ХІХ – початок ХХ ст.). – К., 1997.
10. Бромлей Ю.В. Этнос и этнография. – М.: Наука, 1973.
11. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, поглядах та віруваннях. – К., 1992.
12. Вовк Хведір. Студії з української етнографії та антропології. – К., 1995. – 335 с.
13. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. – К., 1993. Гаврилюк Н.К. Картографирование явлений духовной культуры. – К., 1981.
14. Глушко М.С. Генезис тваринного запрягу в Україні (Культурно-історична проблема). – Львів, 2003.

15. Гнатюк В.М. Останки передхристиянського релігійного світогляду наших предків // Записки наук. тов. ім. Т.Г. Шевченка. – Нью-Йорк, 1981.
16. Гонтар Т.О. Народне харчування українців Карпат. – К., 1979.
17. Горинь Г. Народні шкіряні вироби українців. Витоки, становлення і розвиток традицій / Упоряд. О.А. Сапеляк, О.І. Никорак / Інститут народознавства НАН України/. – Київ: Поліграфічна фірма “Майстер книг”, 2016. – 255 с.
18. Горленко В., Бойко І., Куницький О. Народна землеробська техніка українців (Історикоетнографічна монографія). – К., 1971.
19. Горленко В., Кирчів Р.Ф. Історія української етнографії. – Київ: Поліграф Консалтинг, 2005. – 400 с.
20. Горленко В.Ф. Становление украинской этнографии конца XVIII – первой половины XIX ст. – К.: Наук. думка, 1988.
21. Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. – Київ: Наукова думка, 1987. – 471с.
22. Данилюк А.Г. Українська хата. – К., 1991.
23. Дяченко В.Д. Антропологічний склад українського народу. – К.: Наук. думка, 1965.
24. Етнографія України: Навч. Посіб. / За ред.: проф. С.А. Макарчика. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Львів: Світ, 2004.
25. Жолтовський П.М. Художнє лиття на Україні. – К., 1973.
26. Жук А.К. Українські народні килими. – К., 1966. Заставний Ф.Д. Українські етнічні землі. – Львів, 1993.
27. Захарук-Чугай Р.В. Українська народна вишивка. – К., 1988.
28. Здоровега Н.І. Нариси народної весільної обрядовості на Україні. – К., 1974.
29. Зеленин Д.К. Восточнославянская этнография. – М.: Наука, 1991.
30. Зюбровський А.В., Конопка В.М. «Від зернини до хлібини: семантико-структурний аналіз хліборобського побуту українців». – Львів: Інститут народознавства, 2018. – 600 с.
31. Ісаєвич Я.Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI-XVII століть. – К., 1966.
32. Кирчів Р. Етнографічно – фольклористична діяльність «Руської Трійці». — Львів, 2011. – 442 с.
33. Кирчів Р.Ф. Етнографічне дослідження Бойківщини. – К., 1978.
34. Кожолянюк Г.К. Етнографія Буковини. – Т. 1-2. – Чернівці: Золоті литаври, 2001.
35. Лемківщина: історико-етнографічне дослідження: у 2-х т.: Т.1.: Матеріальна культура. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 1999. – 360 с., Т.2.: Духовна культура. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2002. – 420 с.
36. Макарчук С.А. Історико-етнографічні райони України. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 352 с.
37. Мала енциклопедія українського народознавства. – Львів: Афіша, 2007. – 846 с.
38. Мовна У.В. Бджільництво: український обрядовий контекст. – Львів: Інститут народознавства, 2017. – 552 с.

39. Павлюк С. Походження українського народу у контексті традиційної культури. Лекції спецкурсу з етнополітології / Степан Павлюк. – Львів, 2006. – 84 с.
40. Павлюк С. Словник основних понять і термінів з теорії етнології / Степан Павлюк. – Львів : Інститут народознавства НАН України, 2008. – 256 с.
41. Павлюк С.П. Традиційне хліборобство України: агротехнічний аспект. – Київ: Наукова думка, 1991. – 224 с.
42. Павлюк С. Етногенеза українців: спроба теоретичної реконструкції. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2006. – 247 с.
43. Павлюк С. П. Народна агротехніка українців Карпат другої половини ХІХ – початку ХХ ст. – Київ: Наукова думка, 1986. – 171 с.
44. Петров В. Походження українського народу. – Київ: Фенікс, 1992. – 192 с.
45. Поділля: історико-етнографічне дослідження / Артюх Л.Ф., Балушок В.Г., Болтарович З.Є.. – Київ: НКЦ «Доля», 1994. – 504 с.
46. Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження: Вип.1. Київське Полісся. 1994. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 1997. – 360 с.; Вип. 2. Овруччина.1995. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 1999. – 376 с.; Вип. 3. У межиріччі Ужа і Тетерева. 1996. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2003. – 360 с.
47. Пономарьов А. Українська етнографія: курс лекцій. – Київ: Либідь, 1994. – 320 с.
48. Походження слов'ян / Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.В.. – К., 1991.
49. Радович Р. Б. Поліське житло: культурно-генетичні витоки та еволюційні процеси. Львів: Інститут народознавства, 2017. – 852 с.
50. Тиводар М. Етнологія: Навч. посіб. — Львів: Світ, 2004. — 623 с.
51. Тиводар М.П. Закарпаття: народознавчі роздуми. – Ужгород: Карпати, 1995. - 208 с.
52. Тиводар М. Етнодемографічні процеси на Закарпатті (І – початок III тисячоліття) // Народна творчість та етнографія. – 2010. – № 1. – С. 4–31.
53. Тиводар М. Етнологія: навч. посіб. для студ. іст. спец. вищих навч. закл. / М. Тиводар. – Львів: Світ, 2004. – 624 с.
54. Токарев С. А. История зарубежной этнографии: Учеб. пособие. — М.: Высш. шк., 1978. — 352 с.
55. Українська фольклористична енциклопедія / керівник проекту, науковий редактор, упорядник Василь Сокіл. – Львів, 2018. – 800 с.